

POSTANOWIENIE Z DNIA 27 KWIETNIA 2005 R.

IV KK 89/05

Procedura przekazania orzeczenia do wykonania na podstawie art. 9 ust. 1 lit. b w zw. z art. 11 Konwencji o przekazywaniu osób skazanych sporządzonej w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 51, poz. 279) ma na celu wykonanie kary orzeczonej w państwie skazania, po odpowiednim jej przekształceniu przez właściwe organy państwa wykonania. Procedura ta nie daje podstawy do rozstrzygnięcia o wymiarze kary na nowo. Dlatego też nie jest dopuszczalne rozstrzygnięcie przez sąd polski o wykonaniu kar lub środków karnych, które ani nie zostały orzeczone wyrokiem państwa wydania orzeczenia, ani nie zostały objęte wydanym na podstawie art. 609 k.p.k. postanowieniem o dopuszczalności przejęcia orzeczenia do wykonania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Przewodniczący: sędzia SN W. Kozielowicz (sprawozdawca).

Sędziowie SN: H. Gradzik, J. Żywolewska-Ławniczak.

Sąd Najwyższy w sprawie Stanisława C., skazanego z art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 75, poz. 468 ze zm.), po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k. w dniu 27 kwietnia 2005 r., kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego w części dotyczącej określenia kary grzywny od postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 4 listopada 2004 r., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 października 2004 r.,

p o s t a n o w i ł u c h y l i ć zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w K. w zakresie orzeczonej grzywny (...).

U Z A S A D N I E N I E

Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław C. został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu w Rumunii z dnia 30 września 2002 r. na karę 10 lat pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 2 akapit 2 ustawy 143/2000 o zwalczaniu handlu narkotykami i nielegalnego zażywania narkotyków.

Wnioskiem z dnia 13 maja 2003 r. Minister Sprawiedliwości zwrócił się do Sądu Okręgowego w B. o wydanie postanowienia w przedmiocie dopuszczalności przejęcia, w trybie Konwencji o przekazywaniu osób skazanych sporządzonej w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r., (Dz. U. z 1995 r. Nr 51, poz. 279), „kary pozbawienia wolności orzeczonej w Rumunii wobec obywatela polskiego”.

Z uwagi na miejsce zamieszkania skazanego wniosek ten został przez Sąd Okręgowy w B. przekazany do właściwego miejscowo, zgodnie z art. 611 § 1 k.p.k., Sądu Okręgowego w K.

Postanowieniem z dnia 26 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w K. uznał „dopuszczalność przejęcia do dalszego wykonywania w Polsce kary 10 lat pozbawienia wolności orzeczonej wobec skazanego na mocy wyroku Sądu w Rumunii”. Stanisław C. wyraził zgodę na przejęcie do dalszego wykonania w Polsce kary pozbawienia wolności orzeczonej przedmiotowym wyrokiem sądu rumuńskiego. W dniu 6 września 2004 r. skazany został przekazany Polsce.

Na podstawie art. 611c § 1 k.p.k. w zw. z art. 114 § 4 k.k. Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 6 października 2004 r. określił kwalifikację prawną czynu przypisanego Stanisławowi C. według prawa polskiego, przyjmując, że jest to przestępstwo z art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz, że wymiar kary wynosi 6 lat pozbawienia wolności i 200 stawek dziennych grzywny, przyjmując, iż jedna stawka dzienna wynosi 10 zł. Na poczet orzeczonej kary 6 lat pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres rzeczywistego pozbawienia wolności od dnia 22 czerwca 2002 r. do dnia 6 października 2004 r.

Od tego postanowienia zażalenie złożył obrońca skazanego, zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 114 § 4 k.k., polegającą na określeniu wysokości orzeczonej kary z niedostatecznym uwzględnieniem różnic systemowych na korzyść skazanego, co spowodowało jej rażącą niewspółmierność. Obrońca wniósł o zmianę tego postanowienia poprzez orzeczenie kary w wymiarze 3 lat pozbawienia wolności oraz grzywny w najniższym możliwym wymiarze.

Sąd Apelacyjny w K. postanowieniem z dnia 4 listopada 2004 r., utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie, uznając, że „różnice w obu badanych ustawodawstwach, które należało uwzględnić na korzyść skazanego, zostały w tym przypadku wystarczająco uwzględnione” (cyt. z: postanowienia Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 4 listopada 2004 r.).

Od tego postanowienia Sądu Apelacyjnego w K., na podstawie art. 521 k.p.k., kasację na korzyść skazanego wniósł Prokurator Generalny w części dotyczącej określenia obok kary pozbawienia wolności również kary grzywny. Zarzucając zaskarżonemu postanowieniu rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie art. 611c § 1 k.p.k. w zw. z art. 609 § 1 k.p.k., polegające na określeniu w orzeczeniu przekształcającym wyrok karny wydany w Rumunii, także kary grzywny w wymiarze 200 stawek dziennych po 10 zł, mimo, iż stanowiące podstawę przekształcenia posta-

nowienie Sądu Okręgowego w K. stwierdzało jedynie dopuszczalność przejęcia do dalszego wykonania kary pozbawienia wolności, wniósł o uchYLENIE postanowienia w zaskarżonej części.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja Prokuratora Generalnego jest zasadna w oczywistym stopniu, co umożliwi jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Podstawą do wykonania w Polsce kary pozbawienia wolności orzeczonej przez sąd w Rumunii wobec Stanisława C. była Konwencja o przekazywaniu osób skazanych sporządzona w Strasburgu dnia 21 marca 1983 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 51, poz. 279; dalej: konwencja strasburska). Orzeczonej karę mogła być wykonywana po uprzednim jej przekształceniu przez sąd polski na podstawie art. 9 ust. 1 pkt b, w zw. z art. 11 tej konwencji. Powołane przepisy pozwalają na przekształcenie skazania w drodze postępowania sądowego lub administracyjnego w orzeczenie państwa wykonania, w celu zastąpienia kary wymierzonej w państwie skazania, karą przewidzianą przez prawo państwa wykonania za takie samo przestępstwo. „Zabieg” ten przeprowadzany jest na warunkach określonych w art. 11 konwencji. Organy właściwe do przekształcenia kary zobowiązane są przestrzegać warunków określonych w art. 11 ust. 1 konwencji, tj.: związane są ustaleniami stanu faktycznego, wynikającymi z orzeczenia wydanego w państwie skazania; nie mogą przekształcać kary pozbawienia wolności w karę o charakterze majątkowym, muszą uwzględnić okres pozbawienia wolności odbyty przez skazanego oraz nie mogą pogarszać sytuacji skazanego, a także nie są związane dolną granicą wymiaru kary przewidzianej przez prawo państwa wykonania za popełnione przestępstwo.

Przepis art. 11 konwencji strasburskiej nakazuje również stosować przepisy proceduralne państwa wykonania (tj. w tym przypadku art. 608 k.p.k. do art. 611c k.p.k.). Włączając wyrok obcego państwa do polskiego systemu prawnego poprzez przekształcenie kwalifikacji prawnej czynu i ka-

ry sąd orzeka więc według reguł i standardów prawa krajowego, ale zawsze z uwzględnieniem warunków określonych w art. 11 konwencji.

Przyjmuje się generalnie, że orzekając w trybie art. 611 c § 1 k.p.k. sąd polski może rozstrzygać wyłącznie o takich karach i środkach, których dotyczyło uprzednie postanowienie o dopuszczalności przejęcia, a nie o innych karach i środkach karnych, zawartych także w orzeczeniu sądu obcego (por. postanowienie SN z dnia 25 lutego 2004 r., II KK 391/03, OSNKW 2004, z. 4, poz. 44). Zarówno z odpowiednich przepisów konwencji strasburskiej, jak i z przepisów prawa polskiego wynika niemożność orzeczenia kary grzywny w przypadku, gdy dopuszczalność przejęcia została orzeczona wyłącznie w odniesieniu do kary pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt b konwencji, przy transponowaniu kary właściwe organy nie mogą przekształcić kary pozbawienia wolności w karę o charakterze majątkowym. Jest to reguła, którą powinny brać pod uwagę również sądy polskie, w procesie przekształcania kary. Nakaz ten jest związany z ogólną zasadą pierwszeństwa umów międzynarodowych, wynikającą z art. 91 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto, zgodnie z art. 615 § 1 k.p.k. – przepisów Rozdziału 66 nie stosuje się, jeśli umowa międzynarodowa, dotycząca przekazywania skazanych, której Polska jest stroną, stanowi inaczej (por. Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom III, [red.] Z. Gostyński, Warszawa 2004, s. 904-905 i 908, uchwała SN z dnia 25 października 2000 r., I KZP 30/00 OSNKW 2000, z. 11-12, poz. 97, oraz glosa do tej uchwały, M. Płachty, OSP 2001 z. 5 poz. 74). Zgodnie z przyjętym w orzecznictwie poglądem, nawet jeśli odpowiednie przepisy kodeksowe nie przewidują takich ograniczeń, sąd jest obowiązany uwzględniać przepisy umowy międzynarodowej, a nie tylko normy Rozdziału 66 Kodeksu postępowania karnego o przejmowaniu i przekazywaniu orzeczeń do wykonania (por. postanowienie SN z dnia 14 stycznia 2004 r., V KK 319/03, OSNKW 2004, z. 3, poz. 27, podobnie M. Płachta, glosa do posta-

nowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2004 r., II KK 391/03, OSP 2005, z. 2, poz. 26).

O samodzielnym traktowaniu kary pozbawienia wolności świadczy również rozdzielenie podstawy prawnej, poprzez wprowadzenie odrębnego reżimu ustawowego; jednego dla przekazywania kary pozbawienia wolności oraz odmiennego odnoszącego się do innych kar. W art. 609 § 1 k.p.k. uregulowana została procedura przejęcia orzeczonej kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności, natomiast przejęcie do wykonania orzeczonej prawomocnie grzywny, zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej, zakazu prowadzenia pojazdów, przepadku albo środka zabezpieczającego nie polegającego na pozbawieniu wolności odbywać się ma zgodnie z art. 609 § 2 k.p.k. Orzekając o dopuszczalności przekazania w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy oparł się na art. 609 § 1 k.p.k., który dotyczy wydawania postanowienia w przypadku przejmowania do wykonania kary pozbawienia wolności lub środka polegającego na pozbawieniu wolności, i orzekł „dopuszczalność przejęcia do dalszego wykonania w Polsce kary 10 lat pozbawienia wolności”. Tym samym przejął on do wykonania wyłącznie karę pozbawienia wolności.

Z poruszonym w niniejszej sprawie problemem wiąże się zagadnienie natury przekształcenia kary (tzw. adaptacji, konwersji) orzeczonej w celu jej wykonania w państwie wykonania. Zasadnicze jest tu pytanie, jakie są granice „orzekania na nowo” kary przez sąd przejmujący karę do wykonania i jak dalece jest on związany karą orzeczoną w państwie przekazującym, a ściślej: czy może on zamienić karę pozbawienia wolności na karę grzywny, której orzeczenia wymaga system prawny państwa wykonania. Kwestia ta była szeroko dyskutowana w doktrynie. Podnosi się, że gdy orzeczona kara mieści się w granicach ustawowego zagrożenia w państwie wykonującym, ale różni się od kar zwykle orzekanych w takich przypadkach, to jej adaptacja nie może służyć przystosowaniu do polityki karnej państwa wykonania.

Byłoby to właściwie orzekanie o karze na nowo, wobec czego celowość uprzedniego wymierzania kary w państwie przekazującym byłaby wątpliwa. (L. Gardocki: Zarys prawa karnego międzynarodowego, Warszawa 1985, s. 229). Nie neguje się wprowadzie możliwości wykonywania przez państwo przejmujące wyrok do wykonania kary grzywny (wskazując, że wykonanie takiej kary wymaga jedynie przeliczenia jej na walutę państwa wykonującego według aktualnego kursu), ale równocześnie podkreśla się, że zasadniczo wykonany powinien być wyrok orzeczony w państwie jego wydania a nie nowy, orzeczony przez państwo wykonania, gdyż byłby to już „inny model, przekazywania (i przejmowania) postępowania karnego, polegający na powierzeniu orzeczenia o winie państwu A, a orzeczenia o karze i wykonania państwu B”. (por. L. Gardocki: Zagadnienia internacjonalizacji odpowiedzialności karnej za przestępstwa popełnione za granicą, Warszawa, 1980, s. 109-110). Biorąc pod uwagę obowiązujące obecnie instrumenty współpracy w sprawach karnych, nie powinno podlegać wątpliwości, że taki model nie jest możliwy do zastosowania, a wykonaniu ma podlegać kara orzeczona w państwie jej wydania.

Przypisanie decydującej roli w procedurze przekazania kary praktyce sądowej państwa przejęcia, zamiast kryteriom ustawowym, mogłoby naruścić prawo skazanego do wyrażania świadomej zgody na przekazanie. Wydawanie orzeczenia „od nowa” byłoby nie do pogodzenia z koncepcją wyrażania zgody przez skazanego na przekazanie wyroku do wykonania na terytorium innego państwa. Zakłada się bowiem, że skazany wyraża zgodę na wykonanie określonego wyroku na terytorium państwa przejmującego. Nie można się zaś spodziewać, że wyrazi on zgodę, nie wiedząc, jaka kara zostanie mu wymierzona. (por. M. Płachta: Przekazywanie skazanych pomiędzy państwami, Kraków 2003, s. 602).

Jeśli natomiast chodzi o przekształcenie kary pozbawienia wolności na karę grzywny, to jest to dopuszczalne tylko wówczas, gdy tylko taka ka-

ra jest przewidziana za dane przestępstwo w przepisach karnych państwa wykonującego. Natomiast w przypadku, gdy ustawa przewiduje zagrożenie danego przestępstwa (tu: przemytu narkotyków) karą pozbawienia wolności i karą grzywny, wykonaniu powinna podlegać jedynie kara pozbawienia wolności, dopuszczona do wykonania postanowieniem Sądu Okręgowego w K.

Zarówno wniosek Ministra Sprawiedliwości, jak i postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 26 czerwca 2003 r. w przedmiocie stwierdzenia dopuszczalności przejęcia do wykonania na terytorium Polski orzeczenia sądu w Rumunii dotyczyły wyłącznie przekazania wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu z dnia 30 września 2002 r. Dlatego też orzeczenie przez Sąd Okręgowy w K., obok kary pozbawienia wolności, także kary grzywny stanowiło rażąco obrazę art. 609 § 1 k.p.k. i art. 611 § 1 k.p.k., a uchybienie to miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia.

Uchybienia tego nie usunął Sąd Apelacyjny w K. rozstrzygający w niniejszej sprawie jako instancja odwoławcza. W związku z powyższym, zaskarżone orzeczenie oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w K. nie mogą ostać się w zakresie określenia kary grzywny. Kierując się powyższym Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie oraz utrzymane w nim w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 6 października 2004 r., w części dotyczącej orzeczenia kary grzywny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że nie zawsze orzeczeniu uchylającemu musi towarzyszyć rozstrzygnięcie następcze, w szczególności gdy, tak jak w niniejszej sprawie, orzeczono w kwestii, w której sądowi nie wolno było orzekać, a równocześnie pozostała część zaskarżonego orzeczenia nie zawiera żadnych uchybień. (por. T. Grzegorzczak: Kodeks postępowania karnego. Komentarz wraz z komentarzem do ustawy o świadku koronnym, Kraków 2003, s. 1331 – 1332 i 1126: posta-

nowienia SN: z dnia 10 września 1992 r., II KRN 116/92 OSNKW 1992, z. 11-12, poz. 86, z dnia 20 lutego 1995 r., II KRN 256/94, OSNKW 1995, z. 5-6, poz. 36, z dnia 19 września 2001 r., III KKN 168/01, OSNKW 2001, z. 11-12, poz. 97, z dnia 25 lutego 2004 r., II KK 391/03, OSNKW 2004, z. 4, poz. 44).